

**ВІДТВОРЕННЯ ТЕКСТІВ СУЧАСНОЇ ДРАМАТУРГІЇ ДЛЯ ПОСТАНОВИ
МОВОЮ ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ ДРАМАТИЧНИХ ТВОРІВ)**

У статті розглядаються особливості відтворення текстів сучасної драматургії для постанови мовою перекладу. Для адекватного перекладу тексту оригіналу перекладач має усвідомлювати розбіжності в культурному фонді носіїв різних мов і прагнути його зробити максимально зрозумілим реципієнту.

Ключові слова: переклад, драматичний текст, перекладач, постановка, театр

The article examines the peculiarities of reproducing the texts of modern drama for the resolution in the language of translation. For an adequate translation of the original text, the translator must be aware of differences in the cultural background of speakers of different languages and strive to make it as understandable as possible to the recipient.

Keywords: translation, dramatic text, translator, performance, theater

Актуальність теми полягає в тому, що досі переклад драматичних текстів залишається одним із найменш вивчених аспектів перекладознавства. Науковці мають різні погляди на розуміння перекладу драми та статус перекладу драми в сучасній теорії перекладу. Дослідження драматургічного перекладу здійснюється без урахування його загальної характеристики, що суттєво змінює уявлення про драматичний твір як певну художньо-естетичну цілісність.

Хоча виникнення та існування драми як мистецтва та літературної форми сягає сотень років, відповідні твори не увійшли до кола систематичних наукових об'єктів перекладу та аналізу аж до початку ХХ століття. Відтоді методи тлумачення в перекладі драматургії розвивалися (хоча не завжди узгоджено з точки зору хронології та теоретичних концепцій). Зовнішнім соціокультурним чинником, який стимулює і підсилює цей процес, є стійкий інтерес суспільства до театру, чи то як літературного твору (текст), чи то як форми реалізації драматичного мистецтва (сценічна вистава).

Варто підкреслити, що в контексті сучасної національної культури переклад драматичних творів українською мовою має загальнокультурне значення. Українських видань британських і американських драм ХХ століття було не більше сотні, і цього показника достатньо. Ймовірно, не всі переклади можна знайти: вони втрачені або видалені з бібліотечних архівів. Найбільше перекладів українською мовою було зроблено в 1930-1950-х роках.

Оцінка адекватності перекладу, художньої цінності образів і естетики мови не повинна здійснюватися спонтанно, а має базуватися на визначених, заснованих на теорії критеріях і методологіях. Їх методологічну основу складають праці М. Зерова, Р. Зорівчак, В. Коптілова, М. Новікової, М. Рильського, О. Фінкеля, О. Чередниченко. Теоретичні та критичні питання перекладу драматичних творів сьогодні активно розглядають в перекладознавстві за кордоном: С. Аалтонен, С. Баснет, П. Паві та ін. З іншого боку, в Україні школа драматичного перекладу ще перебуває в зародковому стані. Найбільш плідний внесок у розвиток вітчизняної теорії перекладу драми належить таким дослідникам, як Н. Бідненко, В. Грицютенко, В. Мізецька та Т. Некряч. Констатуючи розвиток сучасної теорії перекладу, слід підкреслити, що поняття «драматичний переклад» ще не стало природним і загальноприйнятим розумінням сучасного перекладознавства.

Сьогодні, на жаль, в українському перекладознавстві через певні особливості відсутня струнка теорія перекладу драматичних творів для обґрунтування деталей драматургічного перекладу. Сучасні дослідники по-різному розглядають переклад драматичних творів, але сходяться на думці, що слід враховувати всі складові

забезпечення цілісності драми як самостійного художнього жанру. Водночас дослідники зрозуміли, що проблеми перекладу розмовного і літературного варіантів мови у драматичних творах, залежить від суб'єктивної творчості перекладача, межі допустимого відхилення від оригінального тексту та аргументи відхилення, цільове спрямування перекладу (для «читання» чи для «сцени»). Актуальні проблеми сьогодення сформулювали низку питань, які потребують з'ясування [1, с. 32].

Сучасні перекладознавці не дійшли спільної думки щодо того, як правильно перекладати драматичний твір – чи для сцени (для сценічного виконання), чи для читання (як літературний твір), що часто призводить до певної поляризації думок. При перекладі драми слід враховувати деякі «вузли, зумовлені специфікою поетичного жанру: перекладач повинен досягнути сценічний характер вірша; драматичний підтекст повинен бути переданий у перекладі; перекладач повинен правильно інтерпретувати оригінальний текст; встановити чи переклад відповідає функції оригінальної лексики в діалозі, тощо. [3, с. 8]. Але драматичні твори не завжди мають віршовану структуру, а в сучасній літературі віршовані драми зустрічаються досить рідко, у зв'язку з цим виникає нагальна потреба у розробці методу аналізу перекладних драматичних текстів.

У сучасному перекладознавстві переклад драматичних творів традиційно розглядається з двох напрямків: прозові п'єси розглядаються як епічні тексти, а поетичні п'єси визначаються як «маргінальні тексти» [5, с. 1.

Серед численних досліджень з проблеми художнього перекладу драматичний твір якщо й згадується, то він може бути використаний лише як допоміжний матеріал при розгляді проблеми перекладу іншим мовним елементом драматичного поетичного тексту. На думку І. Леві, теоретикам і критикам перекладу необхідно створити «гнучку технічну систему, пов'язану з перекладацьким сприйняттям відповідних компонентів драми та уявленням перекладача про домінуючу ідею драми» для інтерпретації драми з іноземних культур. Відомий український перекладач Г. Кочур підкреслював, що хоча театральний твір потребує двох варіантів перекладу (читання тексту та сценічної версії), навряд чи варто спрощувати переклад і йти шляхом спрощеного переказу [цит. за 3, с. 14].

В історії перекладознавства нерідко траплялися запозичення типів текстів, що виникли в одній літературній традиції та поступово входили до іншої [3, с. 7].

Особливістю художнього перекладу є те, що оригінальний текст можна перекладати кілька разів, і кожен переклад буде відрізнятися від попереднього. Але це загальна думка, бо виявляються деякі нові, раніше не відкриті, оригінальні риси, і, при цьому, важливо, щоб старе і нове порівнювалися ретельно й об'єктивно, щоб порівняльна оцінка не була довільною» [1, с. 17].

Висновок полягає в тому, що є деякі «вузли», які слід враховувати при перекладі поетичних драматичних моментів, зумовлених специфікою поетичного жанру, а саме:

- а) перекладач має оволодіти сценічним характером вірша;
- б) необхідно відтворити в перекладі драматичний підтекст;
- в) перекладач повинен правильно інтерпретувати оригінальний текст;
- г) необхідна функціональна відповідність між перекладом та оригінальною лексикою в діалогах, тощо [4, с. 343].

Висновки, зроблені М. Новиковою в процесі дослідження, стосуються переважно перекладу поетичних п'єс, але мають велике значення для створення аналітичних методів та формулювання стандартів оцінки та об'єктивних показників перекладу драматичних творів, ступінь відповідності оригіналу [цит. за 2, с. 12].

Таким чином, незважаючи на наявність різнобічних і ґрунтовних досліджень, спрямованих на з'ясування особливостей того чи іншого варіанту перекладної драматургії, їх результати не можуть бути систематизовані й лежати в основі практичного підходу, оскільки в кожному конкретному випадку вчені вирішують локальні завдання, але не зроблено загальних висновків. Водночас, експресивна специфіка драматургії, (наприклад, поєднання мовних і образотворчих чинників), специфіка її текстової

організації, диференціює роботу перекладачів у цій літературній галузі, в контексті загального перекладацького процесу та спонукає використання для відтворення цього виду художньої мовної творчості не лише певних технік, пов'язаних із відтворенням іншої мови (спрощеного підходу до перекладу).

ЛІТЕРАТУРА :

1. Бідненко Н.П. Драма в аспекті художнього перекладу (на матеріалі українських перекладів п'єси Б.Шоу „Учень диявола” : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.05 „Порівняльне літературознавство”. Дніпропетровськ, 2000. 20 с.
2. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. Київ: Вища школа, Видво при Київському університеті, 2001. 166 с.
3. Матюша В.І. Асиметрія в українських перекладах сучасної англійської драми: автореф.дис...канд.філологічних наук : 10.02.16. К., 2008. 21 с.
4. Шліхар Т.О. Множинність перекладу експресивів на матеріалі англійських драматичних творів ХХ століття / Наукові записки. Серія: Філологічні науки (Мовознавство). Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. Вип. 81(4). С. 343-346.
5. Aaltonen Sirkku. Time-sharing on Stage / Drama Translation in theatre and society. Philadelphia, Adelaide. 248 p.

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Хан О.Г.